

Het kerkleger : open brief aan de heeren predikanten en leden der Nederlandsch Hervormde Kerk in Nederland

<https://hdl.handle.net/1874/234802>

mm 11321

Mr. 1892 V. g.

44
1892
Th.

HET KERKLEGER.

OPEN BRIEF

AAN

DE HEEREN PREDIKANTEN EN LEDEN

DER

Nederlandsch Hervormde Kerk

IN

NEDERLAND.

JACQUES DUSSEAU & Co, UITGEVERS.

AMSTERDAM — ROBIN 160.

Prijs f 0.15.

HET KERKLEGER.

OPEN BRIEF

AAN

DE HEEREN PREDIKANTEN EN LEDEN

DER

Nederlandsch Hervormde Kerk

IN

NEDERLAND.

JACQUES DUSSEAU & Co, UITGEVERS,

AMSTERDAM — ROBIN 160.

OPEN BRIEF

aan de Heeren Predikanten en Leden der Nederlandsch Hervormde Kerk in Nederland.

Gerwaarde Broeders en mede-Christenen!

Met bescheidenheid, maar tevens met vrijmoedigheid, richten wij ons tot u *allen*.

Wij hebben 'n ernstig woord te spreken in 't algemeen volksbelang. Met 'n enkelen pennestreek hebben wij dit reeds gedaan aan 't einde van de onlangs verschenen brochure, getiteld: „Een Protest tegen het Leger des Heils”.

Wij spraken daar van de wenschelijkheid om een kerk-leger, ondergeschikt aan en onder contrôle van de kerk, op te richten en deden den Predikanten een uitnoodiging tot 't houden eener conferentie ter verdere bespreking van deze questie.

Vóór dit echter geschieden kan, dienen wij ons nader te verklaren aan *allen*, die ambtshalve als anderszins belang stellen in elke degelijke poging, ten doel hebbende de opheffing der lagere volksklassen, die buiten het bereik der kerk staan en 'n duidelijk omschreven denkbeeld te ontvouwen van het door ons ter sprake gebrachte middel om dat doel te bereiken.

Als wij de kluw der Nederlandsche kerkgeschiedenis afwinden tot op 't laatst der 16de of 't begin der 17de eeuw en 'n opmerkzamen terugblik slaan op den door ons afgelegden loopbaan, kunnen wij niet anders dan tot de erkenenis komen, dat wij ons kerkelijk hoogtepunt reeds lang achter den rug hebben. Alles is onderworpen aan de onverbiddelijke wet der evolutie. 'n Gedachtenstroom, 't zij wetenschappelijke of letterkundige, filosofische of artistieke, sociale of godsdienstige, ondervindt in het begin van zijn materialisatie-proces, tegenstand, vervolging, verdrukking en eindelijk verwerping. In de volgende phase der evolutie openbaart zich altijd 'n reactie. De thans niet langer iets gewaande vijand spant zijn boog, voor 't laatst wellicht, maar — om doel te treffen. De zwakste wordt de sterkste en de stroom vloeit met kracht voort, met 'n kracht, die in zuiver wiskunstige evenredigheid staat tot de belemmering, die hij aanvankelijk ondervond en graaft zich 'n bedding, die in 't begin eng en diep, van lieverlede breed en zandig wordt.

Gaat 't niet altijd zoo? In alles?

Vond niet in ons land 't Godsdienstig idée in 't laatst der 16de eeuw, in den vorm van de naar Eenheid en vastheid strevende Calvinistische en presbyteriaansche Kerkordening, uiting op een wijze, die den verziende moest doen vermoeden, dat strijd ontstaan en overwinning volgen zou? Het kon niet anders. De Leeraars, waarschijnlijk vol van de questies, die toen 't hervormd Europa in beroering brachten door Calvijn's repliek op Bolsec's opening der theologische disputaties, en al de gevolgen daarvan, stonden op 'n te scherp afgebakend standpunt, naar hun overtuiging,

waren te onverzettelijk, evenals de banierophouders van de vraagstukken omtrent den vrijen wil en de Eucharistie in de eerste kerk, om het verzoek der Staten in te willigen, van ondergeschiktheid der Kerk aan de overheid. De Kerk *eischte* steun, maar verklaarde ook bereid te zijn, wat trouwens haar plicht was, om de overheid te ontzien, waar 't slechts gold 't tijdelijk staats-belang.

Aan dat flinke en krappe standpunt der leeraars werd nog verdere kracht bijgezet door 't gereformeerd oligarchisme.

De godsdienststroom was krachtig dus, — bijna even krachtig zou spoedig de tegenstand worden. Verdeeldheid tusschen Kerk en Staat kon niet uitblijven, want de Kerk eischte, en te recht, vrijheid van geweten, en maakte op heerschappij aanspraak. In nauw verband daarmede staat de verdeeldheid onder de Protestantsche richtingen onderling.

Luther, in zijn strijd tegen Erasmus, had 't zaad dier verdeeldheid gestrooid. Maar 't zaad was zaad gebleven, althans in ons land, zoolang 't verband, tusschen Kerk en Staat nog niet verbroken was.

Maar thans komt de Leidsche leeraar, die, partij trekkende van dat verbroken verband, en met zijn volgelingen naar eer en heerschappij streefde, vrijwillig en ter bereiking van zelfzuchtige doeleinden zich onder 't juk der overheid, zoo die hem slechts beschermen wilde, poogde te stellen.

Deze poging trof doel. De onafhankelijkheid der Kerk begon den Staten zorg te baren, en zij werd, zoo niet direkt tegengewerkt, dan toch werd oogluikend toegestaan, dat de vijandige partij haar tegenwerkte

en tegenstond. Het werd 'n harde dobber voor de Kerk. Er kwam spanning, die zich spoedig omzette tot wederstand en strijd. Maar de Kerk verloor macht. Haar kreet om vrijheid en onafhankelijkheid begon langzamerhand te gelijken op 'n kreet in de woestijn. De Staat werd dubbelhartig, koos niet beslist partij, kon dit om politieke redenen ook niet doen, daar ook in dien boezem twee partijen zich hadden gevormd. Gaat niet 't kleine wiel *steeds* met 't groote meê? De Kerk moest bijeen en in haar verband gehouden, en de Remonstranten in gelijke rechten worden gesteld. Er moest zijn, *op zijn minst*, 'n uitwendige eendracht en eenheid, en er moest 'n einde komen aan 't inwendig getwist en aan de ijverzucht der beide partijen.

Welk een bewijs van kort en beneveld doorzicht in geestelijke zaken gaf de Staat ook wederom hier!

Doch de leeraars bleven krap staan. In dit tijdsgewricht, waarin de Voorzienigheid hun een gewichtige rol te vervullen had gegeven, waarvan de min of meer getrouwe en nauwgezette afspeling de verdere omwenteling en 't toekomstig lot der Nederlandsch Hervormde Kerk grootendeels, zoo niet geheel, zoude beslissen, kon het wel haast niet anders, of zij, die leeraars, moesten met fierheid en opgeheven hoofde, den Staat toeroepen: „Wat? een politiek Pausdom? Neen! Onze Meester kent geen staatkundige Overheid, evenmin als een Ecclesiastische. Zijn dienstknechten zijn dienaars van 't Evangelie en van *Zijn* Gemeente. Wij zijn allen gelijk en aan elkander ondergeschikt.”

Ja, de kracht, die van zoo'n stroom uitgaat kan verdrukking en vervolging kalm wederstaan! De toestand werd niettemin ellendiger en ellendiger, tot ein-

delijk de boog gespannen werd en Maurits zijn meesterlijken »*Coup d'état*» sloeg.

De Engel des Heeren had zich over Israël ontfermd, maar zou zich thans wreken op de Arminianen, door hen te slaan met ongeloof en ze terug te voeren naar 'n Pausdom.

De zwakste werd inderdaad de sterkste. Het kerkbegrip van vrijheid en onafhankelijkheid zegevierde, en het schoonste tijdperk, dat de Gemeente van Christus ooit gehad heeft, brak thans krachtig aan. Maar ook tevens vormde zich langzamerhand de bedding. Kon 't anders? Had de maagd niet haar standvastige en reine liefde in tijden van moeielijkheid en waarin het scheen als liet de bruidegom op zich wachten, getoond? Was niet die liefde en die trouw bekroond geworden met 'n kus? Maar moest ook niet 't eerste vuur dier liefde haar natuurlijken loop hebben, door in een minder enthousiastische, meer kalme, beredeneerde, in een, als ik 't zoo noemen mag, meer bejaarde en vrouwelijke te veranderen? Natuurlijk! De eerst zwakke en gedweë maagd geraakte in vuur en vol ijver voor de zaak van haar Heer, wilde voor Hem en niet slechts met Hem medestrijden, waande die zaak als 't ware niet langer in genoegzaam krachtige handen, en werd vrouw. Te veel vuur, te vol ijver! Zij vergat haar positie, en wilde mede leiden in plaats van zich tevreden te stellen met 'n meer maagdelijke, passieve rol.

Het wetenschappelijk Europa werd door reflex-invloed der Reformatie met 'n vernieuwerwetscht oud licht beschenen. Bacon deed 't stelsel van Aristoteles herleven, en zelfs tot op de kansels drong 't flikkerlicht daarvan door. Wijsbegeertens, zoo bespiegelende als

zedelijke, werden gesmeed, overeenkomstig 't kader, dat sommigen zich gevormd hadden van het hoogste doel van zedelijke verplichting.

De wet klonk niet meer: „Hebt God lief boven alles”, maar: „Hebt 't Recht lief boven alles”, „Hebt 't geen 't nuttigst is lief boven alles”, „Hebt Plicht lief boven alles”, „Hebt 't schoone, 't Ideale lief boven alles”. Europa en Amerika verwierpen den gekruisigden Christus, om 'n Cousin en 'n Coleridge in hun transcendentalisme te volgen.

De Kerk in een woord werd polemisch, symbolisch, scholastisch.

Ook de invloed van 't leven der Parijsche „*Grand monde*” is niet gering te schatten, als factor in 't langzaam ondergaan der Nederlandsche Zon.

De geschiedenis der 18de eeuw is te treurig om er bij stil te staan. De vrouw, die in de p'aats van haar Heer was getreden, de ziel, die 't werk van den Geest op zich had genomen, had noodwendig misgetast, en was slechts vleeschelijk en niet meer dan zielkundig te werk gegaan in hare keuze van middelen om 't Gods doel te verwezenlijken. Van het mysticisme, op zich zelf reeds verkeerd, verviel de kerk in rationalisme.

De gevolgen bleven niet uit. Er werd geenerlei werking des Geestes meer geopenbaard. Er kwam algemeen ongeloof en gegrond wantrouwen in al wat priester was.

Of zag de wereld soms niet, dat men den kansel beschouwde als 'n middel om munt te slaan? Merkte men niet, dat 't aantal nauwgezette en voor de eenvoudige waarheid oprecht strijdende predikers steeds

geringer werd, en wereldsgezindheid in de plaats trad van 't Dienaarschap?

Wat zou het thans baten zoo de waarheid al verkondigd werd, want die vond toch geen weêrklank meer in de gemoederen.

Het Democratisch beginsel won veld. De groote Democraat kroonde zijn zoon tot Keizer van den zetel der Moederkerk. De volkeren, nog niet rijp om met zulk een kras ingrijpen tegen den nog sluimerenden eerbied voor 't ecclesiastisch gezag, kalm meê te gaan, werden bang en angstig. Zij wisten wat 't verleden hun gegeven had, maar de toekomst konden zij en durfden zij nog niet doorzien, en evenals 't kind zich vreesachtig vastklemt aan moeders rokken op 't plotseling hooren van 'n leeuwengebrul in 'n Dierentuyn, zoo ook snelden de volkeren in allerijl naar de eilanden en naar de bergen en naar de heuvelen, om steun en protectie der Kerk. De positie der Kerk en Kerken werd door deze slingerbeweging der volkeren natuurlijk in niet geringe mate versterkt. Maar het beginsel, dat de volkeren afstootte, trekt hen thans weder aan, en heeft dat reeds sedert geruimen tijd gedaan. In alle oorden van Europa en ook in 't Westen, wordt den volkeren geleeraard wat democratie, gezond of ongezond opgevat eigenlijk is, en voor hen worden kan. Zij verliezen hun vrees, en meenen kloekmoedig de toekomst te kunnen ingaan, steunende op de holle beloften van zelfzuchtige en dikwijls eierzuchtige leiders, omtrent een gouden eeuw, waarin priesterheerschappij en gewetensdwang ongekende zaken zullen zijn en *allen* een volkomene en ongebondene vrijheid zullen genieten; waarin een ieder naar zijn intrinsieke waarde zal worden

geschat en beloond, en geen knie meer te buigen zal hebben voor vorst of overheid; waarin alleen 't menschelijk genie, de wetenschap en de kunst zullen triompheren over al wat niet goed is en onedel, en de rechten van alle burgers gelijk zullen zijn.

Hoe zij, die volkeren, zich vergissen zullen, aan welke wanhoop zij ten prooi zullen komen, na of te midden reeds der ontgoocheling, wanneer in de beslist naderende volheid der tijden, de verschillende maatschappelijke duisternissen zullen worden verlicht met *Het Licht* dat *spoedig* komen *moet*, daarvan kan alleen de waarachtige Bruid zich eenigszins 'n denkbeeld vormen.

Velen, die 't naderend gevaar inzagen, hebben met of zonder de hulp der bestaande kerken, met of zonder Evangelie op zuiver Catholischen grondslag berustend, maar in elk geval met reïne bedoelingen, en warme harten in het belang van 't volk, den arbeid trachten te doen, waaraan de kerken zich schenen te onttrekken. William Booth b. v., bijna tot wanhoop gedreven door de laksheid zijner Anglikaansche kerk, was, naar hij aanvankelijk meende, 't middel waarvan de Godheid zich bedienen zou om 'n laatste poging in het werk te stellen tot redding van 't menschedom.

Dit wanbegrip moest natuurlijk slechte gevolgen hebben, en had die ook. Maar toch heeft de Booth-beweging en andere analoge bewegingen, met al haar voor en tegen, 'n algemeen bewustzijn in den boezem der kerken doen ontwaken van plichtsverzuim en plichtsverzaking. In Engeland, Frankrijk en Nederland zijn priesters en predikanten wakker geschud en aangevuurd geworden, om philanthropische instellingen, zendingen, genootschappen en wat al niet, als zoovele

steunsels der kerk in 't leven te roepen. Als verschijnselen van den wakker wordenden kerkgeest, verdienen die inrichtingen alle goedkeuring, en wie om hare zwakheden met haar den spot zou willen drijven, of er de neus voor ophalen, omdat zij slechts gevoelsuitingen zijn, ofschoon redelijke van geïsoleerde individuen, en allen min of meer slechts de kleur van haar leiders, in plaats van een besliste kerkkleur weêrgeven, is een dwaas, die nooit gevoeld heeft wat het zeggen wil het juk van 'n ander te dragen.

Maar 't is niet te ontkennen, en 't *wordt* ook niet ontkend door godgeleerden, dat „de Eeuwige” zich van deze onvolkome hulpmiddelen, als bv. 't Leger des Heils, heeft bediend om Zijn doel met, in en door de kerk te bereiken.

Dat er een vaag algemeen verlangen in de kerk bestaat om tot den idealen toestand van voorheen terug te keeren, staat onbeweeglijk vast. Velen zijn zich zelfs bewust van de dringende noodzakelijkheid van zulk een terugkeer.

Wij beloofden aan *allen* die belang stellen in de uitbreiding en bevestiging van Gods koninkrijk, om ons nader te verklaren omtrent de redenen waarom wij een zuster-organisatie, ondergeschikt aan en onder contrôle van de kerk noodig achten.

Dit hebben wij thans gedaan.

Ons blijft nu nog over 'n duidelijk omschreven denkbeeld te geven van 't door ons ter sprake gebrachte middel om die uitbreiding en bevestiging meer onder 't Nederlandsche volk te verwezenlijken.

Wij willen 'n Kerkleger, — maar uitgaande van en bestuurd en onderhouden door de Nederlandsche Hervormde Kerk.

Onze *eenige* drijfveer is de liefde voor 't Kruis.

Onze *eenige* theologie: God lief te hebben boven alles en onze naasten als ons zelve, en praktisch op te treden.

Wij richten ons tot de Nederlandsch Hervormde Kerk, omdat die niet alleen de nationale en de oudste is, maar trots hare gebreken en vele zwakheden, gedurende drie eeuwen en meer, door alle stormen heen, de toets doorstaan heeft.

Wij hebben menschkundige en praktische ondervinding opgedaan als officieren in het Leger des Heils, — waarom wij dat Leger verlieten, deelden wij mede in ons „Protest” — zijn op de hoogte van 't vóór en tegen van 't Legerstelsel, weten de klippen te vermijden waarop 't Leger reeds zoo dikwijls gestrand is en eindelijk onvermijdelijk schipbreuk lijden zal, en hebben dus 'n oordeel aangaande de wijze waarop 'n dergelijke organisatie zou moeten worden ingericht.

Dat oordeel spreken wij echter niet apodictisch als het beste uit, maar verklaren ons integendeel bereid, het voor een beter in te ruilen. Sommigen mogen wellicht vallen op de eenigszins Anglikaansche of Episcopaaalsche tint, die ons organisatie-plan zal kenschetsen, maar daarop antwoorden wij eenvoudig, dat wij Nederlanders niet weten wat organisatie op groote schaal is, en dus 't voordeel er van ook niet kunnen beoordeelen.

Het kerkleger, of hoe men het noemen moge, moet hebben: 'n **Bestuur**, bestaande uit:

1. Een Algemeenen Raad van Toezicht,
samengesteld uit predikanten der Nederlandsch Hervormde Kerk.

Ieder lid moet eerelid zijn.

Aan dezen Raad moet worden toevertrouwd en opgedragen de geestelijke leiding van *alle* arbeiders.

Hij moet hebben het oppertoezicht over *alle* finantiën.

De leden van dezen Raad moeten minstens eenmaal in de maand vergaderen, om de algemeene **sociale** belangen van 't volk te bespreken, en dienovereenkomstig besluiten te nemen en orders uit te vaardigen.

Daar het Kerk-Leger in de eerste plaats 'n Nationaal en in de tweede plaats 'n Provinciaal karakter moet dragen, dient elke Provincie haar Sub-Raad van Toezicht te hebben, die en de Provinciale en de verdere plaatselijke belangen behartigt. Maar waar 't geldt 't treffen van nationale en ingrijpende **sociale** maatregelen, als de onderwijs-questie, enz., moeten de Provinciale Raden zich in contact stellen met den secretaris van den Amsterdamschen Raad, die 'n Comité bijeenroept, bestaande uit *al* de Hoogleeraren van den Algemeenen Raad, door welk Comité alleen in dergelijke questies zal worden beslist, en dat de bevoegdheid heeft, zoo het dit wenschelijk en noodig mocht achten, om den Algemeenen Raad in zijn geheel op te roepen.

2. Een Secretaris van den Algemeenen Raad.

Zijn standplaats moet zijn Amsterdam.

Door hem moeten alle besluiten en orders aangaande de **sociale** operatiën der organisatie, door de Raden van Toezicht uitgevaardigd, worden getransmitterd aan de verschillende Districts-Hoofden.

Hij vormt de eenige schakel — (voor geestelijke zaken uitgezonderd, daar die met de zuiver administratieve en sociale questies niets te maken hebben, en

direkt door de Raden kunnen worden behandeld met de Districts-Hoofden en verdere „arbeiders”) — tusschen de Raden van Toezicht en de „arbeiders”

Hij houdt de notulen, voert de correspondentie, roept Comités van Hooggeleerden bijeen, houdt de administratie der boeken, benevens de administratieve contrôle over alle Districts- en sociale boeken. Natuurlijk wordt hij in dit werk bijgestaan door assistenten, die zaakkundig op de hoogte zijn.

Zijn salaris moet bedragen *f* 15.— in de week en vrij wonen. Hij moet niet 'n van zich zelf gefortuneerd man zijn. Zijn liefde voor 't mensdom moet *practisch* blijken uit 't feit, dat hij  f 'n goede positie  f zeer goede vooruitzichten prijs geeft ter behartiging van 't algemeen belang.

Van 'n ander slag „arbeiders” kan 't *volk* onmogelijk gediend zijn.

3. Districts-Hoofden.

Zij op hun beurt centraliseeren weder de administratieve zaken der „arbeiders” in hun districten, behartigen tevens hun sociale belangen en dragen die voor aan de Raden van Toezicht van de Provincies, waartoe zij behooren.

De Districts-Hoofden bekleeden ongetwijfeld de belangrijkste en de meest verantwoordelijke positie in het Kerk-Leger. Op hen rust de verplichting zich op de hoogte te stellen en te blijven stellen van den aard en den omvang van hun werk, de geestelijke en sociale toestanden en nooden van 't volk te bestudeeren, de resultaten hunner studies aan hun arbeiders mede te deelen, hen te inspireeren en eens in de maand

nauwkeurig, getrouw en gemotiveerd verslag aan de Raden van Toezicht hunner Provincies uit te brengen. Zij belasten zich met het innen en administreeren der gelden voor huur, belasting, gas, enz. door hun „arbeiders” in de verschillende „corpsen” bijeengebracht, en verantwoorden die maandelijks aan den Secretaris, opdat deze aan het einde van 't jaar nauwkeurig verslag zou kunnen opmaken van *al* de geïnde en uitbetaalde gelden.

Zij moeten zorgen, dat de „arbeiders” hun finantieele verplichtingen, zoo veel als in hun vermogen ligt, nakomen. Zij zorgen verder door speciaal te houden collecten en andere gewettigde middelen, dat alle finantieele tekorten in hun districten gedekt worden. Zij moeten van het beginsel uitgaan zich zelven te onderhouden. Alleen in hoogen nood, en wanneer er duidelijk blijkt, dat hunne krachten hierin tekort schieten, zullen zij zich wenden tot de Raden van Toezicht hunner Provincies, die hun steun ook niet ontzeggen zullen.

Zij ontvangen wekelijks van den secretaris het bedrag der gezamenlijke salarissen hunner „arbeiders”, keeren die regelmatig uit en zorgen voor de „kleeding” en „zieken”-fondsen dier „arbeiders”, door daarvoor wekelijks kleine bedragen van de salarissen af te houden.

De salarissen der District-Hoofden moeten bedragen f 13.50 in de week en vrij wonen. Ook zij moeten de bewijzen leveren, dat zij hun positie niet aanvaardden om der wille van tijdelijke belangen, maar uit liefde tot God en de menschen.

„De arbeiders”.

Met „arbeiders” bedoelen wij wat 't Leger des Heils noemt „corps officieren”.

Deze personen maken de kern van de organisatie uit. Zij zijn de uitvoerende macht, de volksleiders, de evangelisten, de vrienden der armen en der behoeftigen, der zwakken en der verdrukten. Zij moeten onder 't volk leven, met 't volk medeleven, zijn lasten helpen dragen en het opheffen uit 't slijk en de ellende en uit de geestelijke armoede waarin het verzonken ligt.

Het volk heeft behoefte aan liefde, aan warme liefde, 'n hartelijken handdruk, en 'n waarachtig en gemeend „God zegen u”.

De „arbeider” moet zich ten doel stellen het vertrouwen van 't volk te winnen. Heeft hij dit eenmaal, dan vindt zijn woord ingang, dan wordt zijn raad aangenomen. Liefde wekt liefde, en vertrouwen opent de harten. Maar zonder Liefde wordt meer kwaad dan goed gesticht, omdat de geheele verdere *werkelijke* geestelijke opbouw en ontwikkeling van den mensch op dat beginsel berust en daarvan uitgaat. Vormt de liefde dus niet den grondslag, en de drijfveer van 't zielkundig evolutie-proces, dan vormt zich in de conscientie van den mensch 'n koud fatalistisch geloof, dat in zich zelve dood en doodend en voor geen verdere opbouw en ontwikkeling vatbaar is.

't „Gaaf heen in de heggen en steggen, en noodigt ze tot den bruiloft”, door Christus bevolen, en 't niet minder als bevel klinkend „Geeft gij hun te eten”, moeten de grondslagen vormen hunner „orders” en „reglementen”.

Hieraan **moeten** ze gehoorzamen. Hiernaar **moeten** ze leven. Hiervoor **moeten** zij strijden. Dit is de zending, en er is er **geen** andere.

Maar om deze roeping goed te begrijpen is volko-

men overgave van Geest, ziel en lichaam aan God, 'n noodzakelijke voorwaarde.

Dat wij dit *allen* duidelijk beseffen mogen!

'n Arbeider is zijn loon waard!

De salarissen der „arbeiders” moeten bedragen f 12.— in de week en vrij wonen.

De Kweekscholen.

Waar iemand vormend wenscht op te treden, moet hij eerst gevormd zijn, en om dat te worden is de kweekschool de eerste vereischte. Om 't volk iets te geven, moet men eerst iets ontvangen.

De kweekschool is de aangewezen plaats voor 'n anderhalfjarige streng dogmatische onderlegging in de waarheden der Heilige Schrift, en onderwijzing in de kerkgeschiedenis, zoo algemeene als nationale. Alle scholastiek, filosofie en doode talen moeten vermeden worden. Wij moeten niet vergeten, dat deze „training” volksmannen, volksvrienden en volksleiders moet maken.

De kweekschool moet in Amsterdam haar zetel hebben.

De Directeur der kweekschool moet 'n salaris genieten van f 13.50 in de week en vrij wonen.

Zonder twijfel zal de geschikte man voor deze betrekking gevonden worden. De predikanten konden beurtelings in de kweekschool lezingen houden.

Het sociale werk.

Deze branche van werkzaamheid, in verband tot den nood der tijden, is beslist noodzakelijk. Wij moeten niet alleen de zielen voeden, maar ook de maag, en

zooals Mark Guy Pearse zegt, zorgen dat de ruggen gedekt worden. Aan 't verheven geestelijke, moeten wij 't alledaagsche weten te verbinden. En wat is meer alledaagsch dan voedsel en kleeding?

De fondsen waarmee dit werk moet worden gedreven en in stand gehouden, moeten verkregen worden door kleine jaarlijksche contributies van b.v. f1.— tot 't geven waarvan de predikanten hunne gemeenteleden van den kansel kunnen uitnoodigen.

Deze fondsen moeten, zoo noodig, worden gestijfd door giften en door gelden, bijeengebracht door speciale collectanten.

Het publiek moet verzocht worden om kleederen te geven. De dakloozen moeten bij hun eerste intrrede in de shelters gebaad en geheel verschoond en gekleed worden met de ontvangen kleederen.

Zij krijgen acht dagen kosteloos logies en voeding, terwijl zij worden aangespoord om in de Maatschappij werk te vinden. Zij worden gecontroleerd in hoever zij dat doen. Zoo zij na acht dagen zoeken nog geen werk hebben gevonden, krijgen zij een tweede en laatste „ticket” voor acht dagen kosteloos logies en voeding.

Zoo er blijkt, dat zij in die veertien dagen geen moeite hebben gedaan, om aan werk te komen, worden zij eenvoudig voor goed geweerd. Zoo zij daarentegen wel moeite gedaan, maar vruchteloos geloopt hebben, verschaft het „Sociale werk” hun arbeid, als: houtkloven, matten en borstels maken enz., waarvoor zij krijgen vrij logies en voeding, na voor f0.30 per dag kracht te hebben omgezet.

Er moet zijn:

'n bureau van werkverschaffing.

Zoo er werk voor den daklooze door dit bureau gevonden wordt, verbindt de werkman zich tot 't betalen van 5 pct. van zijn verdiensten, gedurende hoogstens één jaar, bij wijze van „commissie”. De werkzaamheden van dit bureau kunnen een groote vlucht nemen, daar 't plan van de Kerk uitgaat.

De dakloozen komen onder behoorlijken geestelijken invloed en bij 't verlaten van den shelter blijven zij onder toezicht van huisbezoekers of bezoeksters.

Er moeten zijn verschillende branches van **Industrie**. Er moeten bosjes brandhout gemaakt volgens Fransch model, en voor den verkoop contracten met buiten het Kerkleger staande particuliere handelaars worden aangegaan, teneinde dezen geen concurrentie aan te doen, en daardoor niet in strijd met de belangen van den handel te geraken.

Dergelijke contracten moeten worden aangegaan ook ten opzichte van andere te exploiteeren branches van Industrie.

Er moeten verder zijn :

Volkslogementen,

Reddingshuizen voor Gevallen Vrouwen,
enz. enz.

Dit alles moet van de Kerk uitgaan, en op **groote** schaal worden georganiseerd. Anders is geen ingrijpen in de rotte en ziekelijke toestanden der maatschappij mogelijk.

De salarissen van de directeuren der verschillende branches van „het sociale werk” moeten bedragen f 13.50 in de week en vrij wonen.

Ieder gesalarieerde „arbeider” in 't Kerkleger moet geheel onthouder zijn.

Een eenvoudig, maar niet militair uniform, is zeer aan te bevelen.

De Evangelische „arbeiders” dragen een klein rood knoopje op den kraag der jas.

De administratie-mannen, die als 't ware de middel-schakel vormen tusschen de Evangelische en Sociale „arbeiders”, daar zij over beiden administratieve controle uitoefenen, dragen op den kraag der jas 'n klein wit knoopje, en

De Sociale „arbeiders” onderscheiden zich door 't dragen van blauwe knopen, terwijl de „zusters” het oranje voeren.

Dat 't Nederlandsche Kerkleger zijn plicht moge nakomen, geïnspireerd door 't geschiedkundig gewicht aan deze kleuren verbonden!

Tabel van salarissen en fondsen.

		Ter hand te stellen salaris.	Assu- rantie- premie.	Zieken- fonds.	Klee- ding- fonds.	Totaal.
Secretaris.	Gehuwd.	15.—	1.60	0.50	3.90	21.—
	Ongehuwd.	10.50	1.60	0.50	2.40	15.—
Districts-Hoofden. Redact ^r . van K. L. Crt. Direct ^r . van het sociale werk en de kweekschool.	Gehuwd.	12.50	1.60	0.50	3.90	18.50
	Ongehuwd.	9.—	1.60	0.50	2.40	13.50
Mannelijke arbeiders.	Gehuwd.	10.—	1.60	0.50	3.90	16.—
	Ongehuwd.	7.50	1.60	0.50	2.40	12.—
Vrouwelijke arbeiders voor Reddingshuizen, enz.	Gehuwd.	—.—	—.—	—.—	—.—	—.—
	Ongehuwd.	6.—	1.60	0.50	1.90	10.—

Om met ijver, moed en volharding en frissche energie te arbeiden en gedurende een reeks van jaren dat te blijven doen, terwijl men slechts 'n salaris geniet, dat juist in de behoeften voorziet, maar ook niets meer, is het noodig, dat de toekomst der „Arbeiders” in het kerk-leger zoo riant mogelijk gemaakt worde.

Na 20 jaren **harden** arbeid, kan men rekenen dat 'n mensch voor 'n groot deel versleten is en naar een rustiger werkkring of althans naar minder arbeid verlangt. Dit verlangen is trouwens billijk.

Voor de hierboven vermelde wekelijks te betalen assurantiepremie, verzekert de „arbeider” of „arbeidster” zich na 20 jaren een kapitaaltje van f 2000, dat deze bij de Maatschappij op rente kan uitzetten, zoo deze eventueel in het werk mocht wenschen te blijven.

Wij hebben als maatstaf voor de berekening der premie aangenomen den ouderdom van 25 jaar voor de in verzekering treding der „arbeiders”.

Bij haar trouwen houdt de „arbeidster” op haar premie aan de Maatschappij te betalen. Bij overlijden van haar man wordt haar 't door hem verzekerd bedrag van f 2000 uitgekeerd, en na de verstrijking van haar 20 jarige verbintenis met de Maatschappij, krijgt zij even zoo veel maal $\frac{1}{20}$ van 't door haar verzekerd bedrag van f 2000 als zij als ongetrouwde, jaar-premies gestort heeft.

Komt zij daarentegen te overlijden, dan krijgt haar man dat bedrag.

Blijven man en vrouw leven, dan krijgt de man na de verstrijking der 20 jaren f 2000 plus de som, die hij krijgen zou als zijn vrouw vóór dien tijd kwam te overlijden.

Nemen wij dus als algemeenen regel aan, dat de vrouw 5 jaren na haar in dienst treding in 't Kerk-Leger trouwt en beiden langer dan 20 jaar blijven leven, dan ontvangt 't echtpaar op plus minus 45 jarigen leeftijd *f* 2500, voorzeker 'n aardig sommetje, waarmee zij zich desgewenscht kunnen retireeren, om verder hun krachten als auxiliaires aan den zaak des Heeren te wijden.

De Kerk-Leger Courant.

Het doel van 'n „Blad” is om 'n stroom te leggen, en voeling te houden met partijgenooten.

Dat zou voor 't Kerk-Leger doel bepaald onontbeerlijk zijn.

De strekking der courant moet den ruimen geest der kerk weêrgeven. Onder ruimen geest verstaan wij den Christelijken en niet den over allerlei spitsvondigheden fittenden en kibbelenden geest van sommige Christelijke partijbladen, ook niet wat men algemeen verstaat onder „modern” geest.

De redactie moet zijn degelijk, opbouwend, praktisch, populair-wetenschappelijk, litterarisch, in een woord, flink. En wij voor ons twijfelen er niet in 't minst aan, of die redactie zal aldus wezen, daar zij zal worden toevertrouwd aan de bevoegde handen der Nederlandsche kerkmensen.

De „arbeider”, die over dit blad zal staan, moet 'n salaris genieten van *f* 13.50 in de week en vrij wonen.

De meest geschikte wijze om de courant snel en zeker, *en zonder de minste geldelijke risico* ingang te doen vinden door 't geheele land, is haar in handen

te geven van 'n energieken, en veel connecties hebbenden Christelijken uitgever, die voor de administratie, expeditie en exploitatie van de zaak zorgt, en contracteert, op een voor 't Kerk-Leger voordeelijker wijze, dan wanneer het zelf de kosten zou willen dragen van 'n eigen drukkerij, personeel, papier, lokaalhuur, enz. enz., om bij garantie van 'n zeker aantal exemplaren, bijv. van 3000, 5000, 10.000, 15.000, of meer aan die getallen geëvenredigde sommen aan het Kerk-Leger uit te betalen.

Ziehier in 't kort 'n vage en onvolkomen schets van 't denkbeeld, dat al reeds sedert eenigen tijd in ons sluimerde. De Neêrbossche conferenties, wij bekennen 't gaarne, deden ons besluiten om aan ons denkbeeld vorm en zoo mogelijk leven te geven.

Wij zijn ons bewust van de vele moeilijkheden, die de realisatie van zulk 'n plan in den weg staan, en voorzien vele van de tegenwerpingen waarmede de kerk te strijden zal hebben, maar waar wij vrijmoedigheid hebben om te gelooven, dat 'n hoogere leiding de kerk tot dusver heeft bestuurd en geholpen, zijn wij verzekerd, dat zij dezen strijd moedig het hoofd bieden en overwinnen zal.

Tout découragement vient du diable!

Wij herhalen, dat wij ons oordeel over de inrichting en samenstelling en regeering van 't op te richten Kerk-Leger niet, als ware dit het beste, hebben uitgesproken — dit zou voorzeker te aanmatigend zijn — maar gaarne daarvan de zwakke punten zouden zien aangetoond.

Toch meenen wij, na kalme overdenking en voorzien

van de kennis, die wij in de laatste jaren hebben opgedaan van 't werkelijk goede en praktische der organisatie van 't Leger des Heils, en diep overtuigd van de behoefte, die alom gevoeld wordt aan 'n krachtigen arm om die gevallen en verlorenen, die nu eenmaal *niet* onder het bereik der kerk komen, de hand te reiken, onzen plicht te hebben gedaan met de aandacht der kerk te vestigen op de noodzakelijkheid tot het in 't leven roepen van een zuster-organisatie.

Als 'n „Leger des Heils” met zijn nevenbedoelingen er in geslaagd is zich 'n weg te banen door de publieke opinie heen, en zich de sympathie van velen heeft weten te veroveren, wat zal dan 'n werk, met zuivere bedoelingen en op 'n grondslag van wezenlijke liefde berustend, niet tot stand kunnen brengen?

Als 'n „Church Army” in Engeland gunstig, zeer gunstig zelfs werkt, waarom zou 'n „Kerk-Leger” dat dan in Nederland niet kunnen?

De zaak is slechts, dat het idee 'n weinig ingang vindt in de publieke opinie, en het plan van 't „Church Army” op Nederlandschen leest wordt geschoeid.

Wij erkennen gaarne al het goede, dat er gedaan wordt voor en onder 't volk in den boezem der Kerk.

Maar wij zouden het wenschelijk vinden dat er meer gedaan werd en dat op groote schaal en dat eendrachtig.

Wij zijn overtuigd, wij *weten*, dat groote gaven in de Kerk sluimeren, en slechts op 'n gelegenheid wachten, maar op 'n **afdoende**, om te ontwaken en zich naar buiten met kracht te openbaren. Men glimlacht en haalt de schouders op voor zwakke pogingen, als „Christelijke Jongelings-Vereenigingen” en zoo voort.

Ligt 't al weêr in de wet der psychische omwente-

ling, dat 't initiatief voor bewegingen, die een jongen en krachtigen en middelstandschen geest kenschetsen, niet genomen kan worden door 'n richting of school, reeds lang bestaand en in den strijd des levens bejaard en ietwat filosofisch, ietwat critisch misschien, te wereldwjs, geworden is?

Wij moeten terug naar de kinderjaren, toen wij ons nog klein gevoelden, en met meer eenvoud en vertrouwen tot onzen God opzagen.

Hier is thans geen sprake van *persoonlijk* belang.

Tot dusverre zijn *wij* kapitein geweest van 't schip, dat als gedachte slechts, de zee der ideeën-wereld bevaren heeft, maar als dit schip het enge kanaal der gedachte verwezenlijking in zal stevenen, komt de „Loods” aan boord en neemt 't commando over.

Dit zij zoo!

Hoogachtend hebben wij de eer te zijn

Uw Dw. Dienaren

TOM LE CLERCQ.

E. J. VELLEMA.

J. NONHEBEL.

K. WEGKAMP.

JACQUES VAN VEEN.

D. J. VELLEMA.

G. A. BONTHUIS.

Bij de Uitgevers **JACQUES DUSSEAU & Co.** te *Amsterdam*
(Rokin 160) is verschenen:

EEN PROTEST

tegen het

Leger des Heils

DOOR

TOM LE CLERCQ,

Met een naschrift van P. H. v. d. VELDE.

84 blz., groot So. Prijs f 0.45.

De schrijver is volkomen op de hoogte van de toestanden in het „**LEGER DES HEILS**”. De Brochure bevat mededeelingen en feiten aan het publiek, tot nu toe onbekend.

De *Arnhemsche Courant* schrijft in haar nummer van 29 October 1892:

... » *Wij bevelen de lezing van dit werkje met nadruk aan, ten einde men een grondig oordeel kunne vellen over de werking van het „Leger des Heils” in Nederland.*

Maar meer nog bevelen wij die lezing aan om de laatste acht bladzijden, gericht „aan allen die belang stellen in de uitbreiding en bevestiging van „Gods Koninkrijk.” Wij zouden wenschen, dat daarvan kennis genomen werd door iedereen, van welke belijdenis ook en ook door hen, die aan geen geopenbaarden godsdienst gelooven.

Het is een vurig, welsprekend beroep op allen die gevoel, ja ook maar besef hebben van den hoogen plicht der menschenliefde. De rede van Dr. MARK GUY PEARSE over het volmaakte gebed, diens verklaring van het „Geefst gij hun te eten” is een aangrijpend, diep gevoeld woord en eene overtuigende inleiding tot zijne conclusie: in Nederland een kerkleger of hoe men het heeten mag op te richten, maar waarbij niet het dogma, maar de liefde op den voorgrond staat. **Men leze het vlugschrift van TOM LE CLERCQ.** 't Is een woord uit het hart en het kost maar eenige stuivers.”

Verkrijgbaar bij alle Boekhandelaren en na ontvangst van het bedrag bij de Uitgevers, aan bovenstaand adres.